

ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, КЕРОВАНОЇ АНАЛІТИКО В УКРАЇНІ

Гончарук Олексій Миколайович

*аспірант заочної форми навчання докторантури та аспірантури,
Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

У сучасних умовах трансформації сектору безпеки в Україні зростає значення проактивних моделей поліцейської діяльності, що спираються на аналітичне забезпечення прийняття рішень. В європейській і світовій практиці такий підхід відомий як Intelligence-Led Policing (ILP) – поліцейська діяльність, керована аналітикою. ILP – це сучасна концепція організації діяльності правоохоронних органів, за якою пріоритет надається збору, аналізу та використанню розвідувальної (аналітичної) інформації для прийняття управлінських рішень у сфері безпеки. В основі цієї моделі покладено не лише реагувати на правопорушення, а й проактивно попереджати їх, використовуючи аналітичні інструменти, які дозволяють виявляти тенденції, моделі злочинної поведінки та загрози безпеці ще до настання події.

На сьогодні суттєвий внесок у становлення та розвиток інституту кримінального аналізу в Україні належить Консультативній місії Європейського Союзу, яка виступає стратегічним партнером у процесі впровадження європейських стандартів аналітичної діяльності в поліції. На інституційному рівні реалізація концепції кримінального аналізу здійснюється Департаментом кримінального аналізу Національної поліції України, який функціонує відповідно до вимог Наказу Національної поліції України від 29 грудня 2019 року № 1354 «Про затвердження Положення про Департамент кримінального аналізу Національної поліції України».

Даний структурний підрозділ виконує ключову роль у формуванні та впровадженні сучасних методів аналітичної діяльності, спрямованих на підвищення ефективності заходів протидії злочинності. До його повноважень належить організація, проведення та координація інформаційно-пошукової й аналітичної роботи, що включає збір, оцінювання та реалізацію релевантної інформації, в тому числі такої, що має обмежений доступ. Отримані дані передаються уповноваженим підрозділам для вжиття заходів відповідно до їхньої компетенції,

здійснення оцінки ризиків, а також забезпечення реалізації функцій, покладених на Національну поліцію України [1].

Як справедливо зазначає професор О.Є. Користін ІЛР передбачає інкорпорування розвідувальної аналітичної функції в загальну місію правоохоронної системи. Комплексне завдання – прогнозування ризиків та вплив на дії – передбачає комбінування аналізу та процесу прийняття рішень, що створює додаткові виклики для спеціалістів розвідувальних аналітичних служб. Існують різні і навіть суперечливі трактування поняття ІЛР. Деякі вважають, що ІЛР відноситься до оцінювання загроз та ризиків, у той час як інші стверджують, що ця модель спрямована на збір даних та інформації. Хоча такі точки зору важливі для розуміння значущості та опису основних компонентів системи, їх недостатньо для викладу всеохоплюючої концепції ІЛР [2, с. 25].

Так, Україні імплементація аналітичних практик у діяльність поліції набула формального вираження зі створенням підрозділів кримінального аналізу в різних правоохоронних органах. Однак, ми всі розуміємо, що реальна ефективність будь-якого правоохоронного підрозділу залежить від наявності правових стандартів, професійної підготовки кадрів та організаційної інтегрованості аналітики в загальну систему управління.

Як зазначає професор М.В. Корнієнко ІЛР значно покращить процеси розслідування злочинів, попередження кримінальних проявів та оптимізації використання ресурсів. Використання кримінального аналізу сприяє більш точному і швидкому виявленню злочинних схем та зв'язків між злочинцями, що значно скорочує час на розкриття злочинів. Завдяки аналізу кримінальних тенденцій та закономірностей поведінки злочинців, поліція має можливість розробляти ефективні стратегії профілактики та своєчасно реагувати на потенційні загрози. Кримінальний аналіз дозволяє більш раціонально розподіляти ресурси, зокрема людські та матеріальні, зосереджуючи їх на найбільш критичних напрямках діяльності. У цілому, аналітичні дані сприяють більш ефективній координації між різними підрозділами поліції та іншими правоохоронними органами, що підвищує загальну ефективність боротьби зі злочинністю [3, с. 401].

Систему кримінального аналізу в правоохоронних органах можна розділити на два основні напрями:

1. Аналіз злочинності, її причин та умов, її супутніх, особи тих, хто скоює злочини, а також методів контролю за злочинністю й боротьби з нею (включаючи в поняття боротьби зі злочинністю та запобігання їй).

2. Аналіз злочинів, механізм їх відображення в джерелах інформації, діяльність з розкриття, розслідування й попередження всіх видів

злочинів і розробки на цій основі найбільш ефективних методів і засобів розкриття злочинів.

Отже, аналіз злочинності дає розуміння проблеми злочинності загалом та усвідомлення того, що суспільство може зробити в боротьбі з нею, якими методами й засобами воно зобов'язане користуватися з урахуванням стану, характеру, структури злочинності, яким є місце правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю, що первинне в цій боротьбі – закон і покарання чи заходи економічного, соціального, виховного плану. Завдання, які стоять перед науковцями, вимагають інтелектуальних, організаційних і матеріально-технічних зусиль, а також подолання певних труднощів [4, с. 6].

На сучасному етапі впровадження ІЛР в Україні, хоча вже декілько років є пріоритетним напрямком розвитку Національної поліції України, стикається з низкою викликів:

1. Недостатнє нормативно-правове забезпечення: відсутність визначень статусу аналітика, стандартів валідації аналітичних продуктів, регламентів використання інформаційних систем у кримінальному провадженні;

2. Фрагментарність інформаційних ресурсів: брак інтеграції баз даних, нерозвинена система інтероперабельності між підрозділами поліції та іншими органами (ДМС, ДПСУ, СБУ, ДБР);

3. Ризики зловживання аналітичними інструментами: відсутність незалежного контролю застосування автоматизованих алгоритмів та слабкий рівень кібергігієни співробітників, наряду з невирабовотою інформаційної культури останніх;

4. Низький рівень цифрової підготовки кадрів: більшість працівників поліції не мають достатньої кваліфікації для роботи з геоінформаційними системами, алгоритмічним аналізом, машинним навчанням, що обмежує потенціал аналітичних платформ;

5. Недостатнє налагоджений зворотній зв'язок із громадськістю;

6. Неплановий процес оновлення ІТ-інфраструктури: оновлення програмного забезпечення досі носить фрагментальний та неплановий характер, хоча в останній рік спостерігається значне збільшення міжнародної допомоги підрозділам.

Разом із тим, слушною є думка Р.В. Булоуса, В.І. Василичука та О.В. Тарана, стосовно того, що кримінальний аналіз потребує постійного удосконалення та адаптації до вимог міжнародного та національного права [5].

Також поліцейськими, які здійснюють аналітичну діяльність вкрай важливим є дотримання Закону України «Про захист персональних даних», який регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист

основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних та поширюється на діяльність з обробки персональних даних, яка здійснюється повністю або частково із застосуванням автоматизованих засобів, а також на обробку персональних даних, що містяться у картотеці чи призначені до внесення до картотеки, із застосуванням неавтоматизованих засобів [6].

Таким чином, аналітично керована поліцейська діяльність є перспективною моделлю для України, здатною підвищити ефективність і легітимність правоохоронної функції. Деякі її елементи вже впроваджені в правоохоронну систему на досить високому рівні. Однак її повноцінне впровадження потребує комплексного підходу: оновлення нормативно-правової бази, розбудови інституційної спроможності, цифровізації внутрішніх процесів та міжвідомчої інтеграції аналітики.

Література:

1. Департамент кримінального аналізу (у складі кримінальної поліції). Офіційний веб-сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/strukturanacionalnoyi-policiyi/departament-kriminalnogo-analizu>
2. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ILP : навчальний посібник / Користін О.Є., Пефтієв Д.О., Пеньков С.В., Некрасов В.А.; за заг. ред. Вербенського М.Г. Київ : «Людмила», 2019. 120 с.
3. Корнієнко М.В. Кримінальний аналіз у діяльності національної поліції України. *Право і суспільство*. № 1 / 2024. Т. 2. С. 397-402.
4. Гончарук О.М., Ісмайлов К.Ю. Кримінальний аналіз у системі правоохоронних органів України: поняття, мета та завдання. *Правовий часопис Донбасу*. №2(83). 2023. С. 3-9.
5. Білоус Р.В., Василичук В.І., Таран О.В. Використання методів кримінального аналізу під час оперативного провадження та досудового розслідування. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ* 2021. № 1 (118). С. 131-137.
6. Ismailov K.Y. Peculiarities of human rights and freedom while applying intelligence-led policing (ILP). *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2019. Special Issue # 1. P. 36-41.